

A. T. LINHART

Prepričan sem, da vas je veliko že slišalo za Antona Tomaža Linharta. Ampak, kdo to pravzaprav je?

Anton Tomaž Linhart se je rodil 11. decembra 1756 v Radovljici. Ni bil "čisti" Slovenec, saj je bil oče priseljenec z Moravskega. V letih 1763 - 1773 je dokončal jezuitsko gimnazijo v Ljubljani in humanistične razrede. L. 1776 je vstopil v Cisterjanski samostan v Stični. Po dveh letih je zapustil samostan in odšel na Dunaj. Tu je od l. 1778 - 1780 poslušal predavanja o finančnih, policijskih in trgovskih vedah. Sprejel je geslo prof. Sonnenfelsa "Manj besed, a več stopinj", a se je kasneje oddaljil od tega nazora. Veliko je obiskoval gledališča, predvsem l. 1776 ustanovljeno Dvorno in narodno gledališče. Po vrnitvi v Ljubljano je bil od l. 1781 - 1783 arhivar pri škofu Herbersteinu, potem protokolist pri kresiji in od l. 1791 tajnik kranjskega deželnega glavarstva.

Vsaj od l. 1781 je bil član prerodnega krožka in prijatelj Ž. Zoisa, ki mu je postal mentor in mecen. Linhart mu je pomagal pri prevajanju arij za it. operne pevce.

Linhart je bil l. 1786 določen za šolskega komisarja (nadzornika) v ljubljanskem okrožju. Kljub težavam, ki so ga pestile, je v treh letih ustanovil 27 podeželskih OŠ (prej jih je bilo 9). Gubernij ga je zato l. 1789 zaslužno pohvalil, češ da se je pri tem delu zelo odlikoval.

Linhartovo pedagoško delo je segalo tudi na področje višjega šolstva. Predlagal je ustanovitev študijskega konsesa in v tem tudi uspel.

Kot deželni uradnik si je 7 let prizadeval za ustanovitev osrednje in javne študijske knjižnice v Ljubljani. Iz te pobude je l. 1791 nastala knjižnica, predhodnica NUK.

Prva književna dela je napisal in objavil v nemškem jeziku. Zelo se je navdušil nad Shakespearom in nemškim viharištvom, ki jo je izkazal v prvi igri Miss Jenny Love. Igra je bila prvič uprizorjena šele l. 1967 v SNG. Takoj po vrnitvi v Ljubljano je Linhart izdal alamanah Blumen aus Krain.

Ob Zoisovi spodbudi se je l. 1784 v Linhartu oblikovala zamisel, da bi napisal zgodovine Kranjske z naslovom Versuch einer Geschichte von Krain und den uebrigen Laender der suedlichen Slaven Oesterreichs je izšla v dveh delih l. 1788 in 1791. Delo velja za največji idejni dosežek slovenskega preroda in po zasnovi dosega znanstveno obdobje časa, v katerem je nastalo. To delo prvič predstavlja Slovence kot narodnostno celoto. V 2. polovici osemdesetih let je Linhart spodbudil ustanovitev meščanske, očitno framasonsko usmerjene Družbe prijateljev gledališča. Ta je uprizorila več nemških besedil in nato prvo slovensko komedijo Županova Micka, prirejeno po Die Feldmuehle. Slovenci smo s tem dobili po Linhartovi zaslugi

prvo dramsko besedilo v svojem jeziku in hkrati prvo predstavo v sodobnem pomenu te besede, z Linhartom pa ne le prvega dramskega avtorja, ampak tudi prvega gledališkega organizatorja in režiserja. Ta predstava je zbudila tudi prvo gledališko kritiko, pisano sicer v nemškem jeziku, na uvodnem mestu časnika Laibacher Zeitung. Po nekaterih domnevah jo je napisal baron Ž. Zois ali pa celo Linhart sam.

Njegovo najpomembnejše dramsko delo pa je slovenska priredba *Le mariage de Figaro ou la folle journée* - Ta veseli dan ali Matiček se ženi, ki je bil mnogo uspešnejši od Županove Micke.

Kaj lahko še rečemo za Linharta?

Ja, Linhart je najpomembnejši slovenski preroditelj, najdoslednejši svobodomislec in razsvetljenec, prvi izraziti meščan v slovenski kulturi. Njegovo delo je raznorodno; obsega nemške verze in dramska besedila, prve poskuse znanstvenega zgodovinopisja in številne pobude, s katerimi je segal daleč prek okvirov svojih uradnih dolžnosti; spodbujal je razvoj dramskega slovstva v slovenskem jeziku. Ta njegova prizadevanja so posebno pomembna, ker niso bila namenjena samo razvoju slovenske knjige, ampak tudi gledališča. Linhart je umrl 14. julija 1795 v Ljubljani. Bistvo njegovega dela je najbolje označil Prešern v 6 verzih za nagrobnik; sklenil jih je z mislijo "slavile, dokler mrtvi se zbudijo, domače bote ga Talija, Klijo".